

УДК 338.23

Нікитенко Д.В.
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії
Національного університету водного господарства
та природокористування

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

PROBLEMS OF DETERMINATION OF THE ESSENCE OF INVESTMENT SAFETY

АНОТАЦІЯ

У статті досліджується сутність інвестиційної безпеки. Автор здійснив аналіз визначень інвестиційної безпеки, згрупувавши їх за такими ознаками: інвестиційна безпека як стан, інвестиційна безпека як рівень та інвестиційна безпека як процес. Розглядаючи інвестиційну діяльність як таку, що безпосередньо пов'язана з підприємництвом, автор виділяє інституційне середовище як основний чинник вибору моделі здійснення характеру інвестиційної діяльності (продуктивного чи непродуктивного). Непродуктивне інвестування може негативно вплинути на рівень економічної безпеки. Автором надано власне трактування визначення інвестиційної безпеки, яке поєднує її сутність на макrorівні та на мiкrorівні.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, інвестиційна безпека, безпека інвестицій, економічна безпека.

АННОТАЦИЯ

В статье исследуется сущность инвестиционной безопасности. Автор осуществил анализ определенных инвестиционной безопасности, сгруппировал их по таким признакам: инвестиционная безопасность как состояние, инвестиционная безопасность как процесс. Рассматривая инвестиционную деятельность как непосредственно связанную с предпринимательством, автор выделяет институциональную среду как основной фактор выбора модели осуществления характера инвестиционной деятельности (производительного или непроизводительного). Непроизводительное инвестирование может негативно повлиять на уровень экономической безопасности. Автором представлена собственная трактовка определения инвестиционной безопасности, которое объединяет ее сущность на макроуровне и на микроуровне.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, инвестиционная безопасность, безопасность инвестиций, экономическая безопасность.

ANNOTATION

The article explores the essence of investment security. The author analyzed the definitions of investment security by grouping them according to the features: investment security as a condition, investment security as a level and investment security as a process. Considering investment activity as directly related to entrepreneurship, the author identifies the institutional environment as the main factor in choosing a model for implementing the nature of investment activity: productive or non-productive. Non-productive investment, in turn, can negatively affect the level of economic security. The author provided his own interpretation of the definition of investment security, which unites its essence at the macro level and at the micro level.

Key words: investment, investment activity, investment security, security of investment, economic security.

Постановка проблеми. Існування інвестиційної безпеки держави є важливою передумовою вирішення в довгостроковій перспективі гострих соціальних проблем в умовах інтенсивного економічного розвитку держави та її

регіонів в умовах глобалізації та сталого розвитку. У зв'язку з цим актуалізується проблема забезпечення інвестиційної безпеки держави як комплексної характеристики, що визначає напрями і темпи подальшого розвитку, параметри життєздатності продуцентів ВВП у перебігу глобальних та локальних трансформацій. Досягнення прийнятного рівня безпеки є бажаним для усіх демократичних країн, адже від цього залежать динаміка і якість прогресу.

Економічна безпека держави є інтегральною характеристикою стану економічної системи, оскільки система включає низку підсистем, а саме найважливіших, взаємопов'язаних структурних складових безпеки, що відображають функціонування окремих сфер економіки [7; 25], таких як макроекономічна, інвестиційно-інноваційна, виробнича, фінансова, соціальна, зовнішньоекономічна, енергетична, продовольча, демографічна.

Шляхом експертного оцінювання було визначено, що ваговий коефіцієнт інвестиційно-інноваційної безпеки складає 0,1089, що відповідає 6-му з дев'яти рейтинговому місцю серед інших видів безпек. Найбільш небезпечними сферами, згідно з оцінками експертів, були фінансова (0,1294), макроекономічна (0,1224), виробнича (0,1218), енергетична (0,1148), зовнішньоекономічна (0,1095) та інвестиційно-інноваційна (0,1089). Виходячи з дефініціювання інвестиційно-інноваційної безпеки, можна зробити висновок про її всеосяжний зв'язок з іншими видами безпек: стан економічного середовища у державі (*макроекономічна безпека*), що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти (*фінансова безпека*) в розширення виробництва в країні, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва (*виробнича, енергетична безпеки*), інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки (*зовнішньоекономічна безпека*) на створенні продукції з високою часткою доданої вартості.

Про суттєвий причинно-наслідковий взаємозв'язок між економічною та інвестиційною безпекою говорить і те, що стан економічної системи загалом (стан макроекономічної безпеки) створює передумови для прийняття рішень

щодо напрямку та траєкторії розвитку суб'єктів господарювання в довгостроковому періоді (для довгострокового автономного інвестування), а наявність таких конструктивних рішень є формою прояву відчуття безпеки та оптимістичних очікувань у суб'єктів інвестиційного процесу та основою для розвитку економічного системи та забезпечення не тільки інвестиційної, але й економічної безпеки. Як зазначає В. Кириленко, розвиток економічної системи сприяє створенню нових сприятливих умов для виживання, що є найбільш змістовним у розумінні економічної безпеки. Виживання виявляється у двох аспектах, а саме стійкості і розвитку. Стійкість і розвиток – це характеристики економічної системи, що розкривають ступінь і рівень захищеності та невразливості суспільства, яке прагне до розвитку [1, с. 220].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на вже сформовані загалом основні характеристики ролі та місця інвестиційної безпеки, практичної діяльності і наукових досліджень у цій сфері вкрай недостатньо. Окремим питанням інвестиційної безпеки як складової економічної безпеки держави присвячена велика кількість наукових досліджень. Зокрема, досить великий спектр питань знайшли своє висвітлення в працях українських та зарубіжних авторів, а саме в роботах Л. Абалкіна, О. Барановського, О. Беляєва, З. Варналія, А. Гальчинського, В. Геєця, Я. Жаліла, В. Мунтіяна, Є. Олейнікова, Г. Пастернака-Таранушенка, С. Пирожкова, А. Сухорукова.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри існування великої кількості напрацювань у теорії інвестицій та теорії безпеки, досі спостерігається брак комплексних досліджень щодо визначення місця інвестиційної безпеки в системі економічної безпеки та безпосередньо проблеми забезпечення інвестиційної безпеки.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є історичний екскурс у теорію безпеки з метою визначення глибинної сутності цього поняття, а також надання уточненого визначення інвестиційної безпеки з урахуванням різноманітних точок зору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міністерством економічного розвитку і торгівлі України у 2013 році було оновлено Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. Зокрема, були зміни у переліку складових економічної безпеки, методиці розрахунку індикаторів, а також їх критичні та оптимальні значення. Замість терміна «інвестиційна безпека», який використовували в попередній редакції, в цих Методичних рекомендаціях вжито термін «інвестиційно-інноваційна безпека», що, на нашу думку, хоча і відповідає сучасним тенденціям, проте водночас є зайвим. Адже здійснення поступального розвитку економіки у постіндустріальному (інформаційному) суспільстві можливе тільки за-

вдяки всебічному розвитку людини як продуцента нових ідей, винахідника, продукт праці якого виявляється в економіці через інновації, чинника подальшого економічного зростання і зміцнення, зокрема, економічної безпеки країни. Тому, коли нині йдеться про інвестиції, вони тісно пов'язані з розвитком науково-технічного прогресу та його ядра – інновацій в широкому їх розумінні.

До прийняття нової редакції цього нормативного акта інноваційна та інвестиційна складові економічної безпеки досліджувались науковцями переважно окремо. Так, наприклад, А. Сухоруков стверджує, що інноваційна безпека визначається спроможністю її науково-інноваційного потенціалу генерувати якісні зрушення в національній економіці; протистояти зовнішнім технологічним загрозам; гідно презентувати себе на світовому ринку технологій [2, с. 63]. І. Чорнодід виділяє «інноваційно-технологічну безпеку», яка визначається здатністю науково-технічного потенціалу генерувати позитивні зрушення в економіці [1, с. 39], а О. Левковець під інноваційною безпекою (ІБ) пропонує розуміти забезпечення сталого процесу створення, використання і поширення нових знань і технологій на основі поєднання науково-технологічного потенціалу країни та можливостей міжнародного кооперування, а також створення тим самим передумов сталого функціонування і розвитку економічної системи [3]. А. Федоренко трактує інноваційну безпеку з позиції системного підходу як динамічний стан державного науково-технічного комплексу, який забезпечує стале відтворення державної інноваційної системи, гарантує мінімально необхідний для своєчасного переходу до нових технологічних укладів рівень науково-технічного потенціалу, підтримку економічної, регіональної та національної безпеки загалом і водночас максимально обмежує негативний вплив науково-технічного розвитку на економічну безпеку держави [4].

Щодо аналізу теоретико-методологічних підходів до трактування поняття «інвестиційна безпека», то можна стверджувати, що однозначного визначення її сутності нині немає. Ця категорія є багатогранною, визначається багатьма чинниками і має свої особливості відносно різних об'єктів (на макро-, мезо- та мікрорівнях). Говорять і про економічну безпеку інвестиційної сфери (в інвестиційній сфері), і про безпеку інвестиційної системи, і про економічну безпеку інвестиційних процесів, і про інвестиційно-економічну безпеку, і про інвестиційну безпеку розвитку економіки, і про безпеку інвестицій [5, с. 768]. Серед усього різноманіття ми вибираємо визначення «інвестиційна безпека», тому в табл. 1 пропонуємо згрупувані результати аналітичних досліджень щодо її сутності.

Не можна не погодитись з позицією Є. Міщук щодо того, що серед науковців переважно відсутні принципові відмінності у визначенні інвестиційної безпеки держави [21, с. 14]. Частина нау-

Таблиця 1

Дефініціювання інвестиційної безпеки

Автор	Групова ознака	Трактування інвестиційної безпеки
В. Кириленко [1, с. 233-236; 6]		це одночасно і стан, і процес, і результат
Методика – 2013 [7]	стан	стан економічного середовища в державі , що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення виробництва у країні, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки та створення продукції з високою часткою доданої вартості
Методика – 2007 [8]		це такий рівень національних та іноземних інвестицій (за умови оптимального їх співвідношення), який здатен забезпечити довгострокову позитивну економічну динаміку за належного рівня фінансування науково-технічної сфери, створення інноваційної інфраструктури та адекватних інноваційних механізмів
О. Барановський [9, с. 366]		це досягнення рівня інвестицій , що дає змогу оптимально задовольняти поточні інвестиційні потреби національної економіки за обсягом і структурою з урахуванням ефективного використання і повернення коштів, які інвестуються, оптимального співвідношення між розмірами внутрішніх і зовнішніх інвестицій, іноземних інвестицій у країну і вітчизняних закордон, підтримання позитивного національного платіжного балансу
В. Кириленко [1, с. 233-236; 6]	рівень	це здатність підтримувати виробничі нагромадження та вкладення капіталу на рівні , що забезпечує необхідні темпи розширеного відтворення, реструктуризацію та технологічне переозброєння економіки
А. Сухоруков [10, с. 14]		рівень інвестування економіки , який забезпечував би її розширене відтворення, раціональну структуризацію, технологічне переозброєння
І. Москаль [11, с. 79]		дає змогу оптимально задовольняти поточні потреби економіки в капітальних вкладеннях за обсягом і структурою з урахуванням ефективного використання і повернення коштів, які інвестуються
М. Крупка [12]		забезпечення такого рівня інвестицій , які (за обсягом і структурою) відповідають поточним потребам економіки
О. Єрмак [13]		це збалансований рівень (обсяг) власних та іноземних інвестицій , який стане основою для довгострокової позитивної динаміки економіки; зможе забезпечити достатній рівень фінансування науково-технічної бази; дасть змогу створити та розвинути інноваційні процеси та механізми
В. Кириленко, [1] Л. Ліпич, О. Івашко [14, с. 169]		це процес забезпечення такого стану інвестиційної сфери, за якого економіка здатна зберігати і підтримувати достатній рівень інвестиційних ресурсів в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз , що є необхідним для забезпечення стійкого розвитку і соціально-економічної стабільності країни, зростання конкурентоспроможності національної економіки та добробуту населення
А. Сундук, Я. Юрін [15, с. 24]		можливість нагромадження ресурсів або капітальних вкладень
В. Томарева [16, с. 254]		здатність економічної системи акумулювати, залучати та ефективно використовувати інвестиційні ресурси з метою забезпечення конкурентоспроможності держави
А. Федоренко [4]	процес	це здатність економіки залучати та найбільш ефективно розподіляти й використовувати фінансові ресурси, які формуються в процесі інвестування, з метою забезпечення стабільного розвитку та структурної перебудови економіки
Д. Остапчук [17]		здатність до інвестування економіки в достатньому обсязі для відтворення й оновлення основних фондів та продукції, можливості нівелювання ризиків в інвестиційній сфері держави
М. Недашківський [18]		здатність економіки залучати та найбільш ефективно розподіляти й використовувати фінансові ресурси, що формуються в процесі інвестування, з метою забезпечення стабільного розвитку та за необхідності структурної перебудови економічної системи залежно від умов сучасності
С. Мошенський [19]		підсистема економічної безпеки, що створює передумови для найкращого використання соціально-економічних відносин у розвитку і науково-технічному відновленні продуктивних сил суспільства через активну інвестиційну діяльність
О. Юркевич [20]	захист інтересів	захищеність інтересів у сфері інвестування (зростання виробництва, підвищення його технічного та технологічного рівнів, недопущення морального і фізичного зносу основних засобів), яка забезпечується створенням належних умов для формування інвестиційних ресурсів та їх ефективним використанням

ковців розглядає сутність інвестиційної безпеки держави з позиції досягнутого рівня інвестицій, інша частина розглядає її як процес забезпечення певного рівня інвестиційних ресурсів задля створення передумов стабільності економіки країни, її конкурентоспроможності та добробуту населення, а окремі науковці або розглядають інвестиційну безпеку з правової точки зору, або ототожнюють зі «сприятливим інвестиційним кліматом, який, у свою чергу, залежить напряду від інвестиційного потенціалу й інвестиційних ризиків (загроз), а також характеризує зв'язки в національній інвестиційній підсистемі, що зумовлюють масштаб інвестування та інвестиційний результат» [22, с. 123]. Отже, не можна не погодитись з В. Кириленком, який стверджує, що інвестиційна безпека – це одночасно і стан (або рівень), і процес, і результат. Характеризуючи досягнутий рівень використання інвестиційних ресурсів у економіці, можна сказати, що вона розкриває процес та напями ефективного їх використання [1, с. 236].

На нашу думку, інвестиційна безпека держави повинна бути дещо ширшою, ніж рівень інвестицій чи спроможність їх генерувати. Її слід розглядати комплексно як з боку державницької позиції, інтересів держави, так і з боку інтересів безпосередніх суб'єктів інвестиційної діяльності, без яких ніякої інвестиційної діяльності не може бути (з огляду на можливість державного бюджету та загальні тенденції величиною державних інвестицій можна «знехтувати»). Проте генерація інвестицій, перетворення інвестиційного потенціалу на реальні інвестиції через різноманітні канали неможливі, якщо інституціональне середовище, в якому це повинно відбуватися, є «токсичним», неспроможним ефективно здійснити цей перерозподіл. Серед основних проблем, з якими стикаються суб'єкти інвестиційної діяльності, найбільшою проблемою є стан системи захисту об'єкта інвестування, права приватної власності. Тому визначення інвестиційної безпеки повинно містити цю норму та ще й в контексті прив'язки до інвестиційної безпеки на мікрорівні.

Щодо інвестиційної безпеки на мікрорівні, тобто інвестиційної безпеки підприємства, то тут також відсутня єдність у визначенні сутності. На основі аналітичних досліджень, здійснених в роботі [22], до основних ознак інвестиційної безпеки на мікрорівні відносять рівень інвестицій; ефективність інвестицій; стан захищеності об'єкта (інвестиційний проект) та суб'єкта інвестиційної діяльності (стейкхолдера); процес забезпечення такого стану, за якого спостерігаються стійкість та можливість розвитку підприємства під час здійснення інвестиційної діяльності; узгодженість економічних інтересів та можливість вирішення суперечностей в разі виявлення конфлікту.

Оскільки інвестиційна діяльність суб'єктів господарювання є фактором їх цільової функції (максимізації прибутку), а її досягнення є непе-

рервним процесом в специфічній сукупності умов діяльності, то й *інвестиційна безпека* як на мікрорівні (суб'єкта господарювання), так і на макрорівні (державному) також повинна мати *ознаки специфічної сукупності умов діяльності, яка забезпечує можливість здійснення продуктивної інвестиційної діяльності, яка сприяє загалом ефективній структурній перебудові національної економіки відповідно до світових тенденцій, забезпечуючи тим самим її конкурентоспроможність та посилюючи рівень економічної безпеки.*

Питання продуктивності та непродуктивності інвестиційної діяльності тісно пов'язано з моделями поведінки (типами) у підприємницькій діяльності. Так, класичним можна назвати визначення підприємницької діяльності З. Варнлія як ініціативної, самостійної, інноваційної, систематичної діяльності з виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, яка здійснюється на власний ризик і під особисту майнову відповідальність з метою отримання підприємницького доходу [23, с. 109]. Цільовою функцією суб'єкта підприємницької діяльності є максимізація економічного прибутку, величина якого прямо залежить від рівня ризиковості підприємницької діяльності. Щодо моделі поведінки або ж типів підприємницької діяльності, то, згідно з класифікацією В. Баумоля, вона поділяється на продуктивну та непродуктивну, яка може мати деструктивний характер для економіки. У своїй роботі [24] на основі висунутої неінституціоналістами концепції, згідно з якою правові інститути впливають на господарський розвиток суспільства, він дає пояснення відмінностей переважаючих форм економічної активності в різних суспільствах від античності до сьогодення. Оскільки серед основних причин циклічності розвитку економіки наводять зміни в діловій активності суб'єктів підприємницької діяльності, це означає, що підприємницька діяльність відіграє значну роль в нашому житті. Однак якщо в одних випадках підприємництво розвивається у сферах, які приносять користь, то в інших – там, де приносить шкоду економіці, паразитуючи її. Як саме діє підприємець (який його мотив) в даний час і в даному місці, залежить передусім від правил гри. За Баумолем саме зміна правил ведення господарської діяльності модифікує склад класу підприємців та його розміри, а найголовніше, структурування цього класу за видами економічної діяльності.

До форм непродуктивного підприємництва В. Баумоль відносить передусім рентоорієнтоване підприємництво (innovations in rent-seeking procedures), ухилення від сплати податків та уникнення від оподаткування. Оскільки підприємництвом розуміють, крім усього іншого, здатність винаходити нові шляхи збільшення свого добробуту, влади та престижу, то варто очікувати, що не всі підприємці будуть занадто перейматися, чи створює їх діяльність додаткову вартість (додатковий суспільний продукт) або, навпаки, вона стає серйозною перепоною для його

виробництва [24, с. 897-898]. Рентоорієнтоване підприємництво – це також підприємство, яке націлене на пошуку раніше невідомих легальних схем, які ефективно приносять рентні доходи. В. Баумоль доводить, що правила гри під час здійснення господарської діяльності визначають не тільки сфери задіяння підприємницької діяльності, але й користь для суспільства. Також він стверджує, що «розподіл підприємництва за видом діяльності на продуктивне та непродуктивне <...> може чинити сильний вплив на інновації в економіці та рівень розповсюдження технологічних перетворень» [24, с. 909]. Саме правила гри, тобто загалом інституційне середовище та, зокрема, нормативно-правове регулювання господарської діяльності, створюють передумови вибору підприємництва (куди, скільки і як інвестувати): продуктивним чи непродуктивним вигідніше займатися у відповідний час та у відповідному місці. Таким чином, інвестиційна безпека серед всього іншого зумовлюється структурою і домінуванням на вітчизняному ринку тих чи інших мотивів інвестування, ступенем диверсифікації інвестиційних джерел тощо.

Висновки. Дослідження сутності інвестиційної безпеки знаходиться постійно у русі. Ця категорія є багатогранною, визначається багатьма чинниками і має свої особливості відносно різних об'єктів (на макро-, мезо- та мікрорівнях). Так, розглядають окремо інвестиційну безпеку держави, інвестиційну безпеку підприємства, інвестиційну безпеку регіону. На нашу думку, інвестиційна безпека держави повинна бути дещо ширшою, ніж рівень інвестицій чи спроможність їх генерувати. Її слід розглядати комплексно як з боку державницької позиції, інтересів держави, так і з боку інтересів безпосередніх суб'єктів інвестиційної діяльності, без яких ніякої інвестиційної діяльності не може бути.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Економічна безпека: [навч. посіб.] / за ред. З. Варналія. – К.: Знання, 2009. – 647 с.
2. Сухоруков А. Проблеми інноваційної безпеки України / А. Сухоруков // Економіка і прогнозування. – 2011. – № 2. – С. 63-81.
3. Левковець О. Інноваційна безпека України: проблеми забезпечення в глобалізованому світі / О. Левковець // Економічні науки. – № 15. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Economics/73679.doc.htm
4. Федоренко А. Інноваційно-інвестиційна складова економічної безпеки України: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / А. Федоренко. – Чернігів, 2015. – 22 с.
5. Барановський О. Філософія безпеки: [монографія]: у 2 т. / О. Барановський. – К.: УБС НБУ, 2014. – Т. 1: Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. – 2014. – 831 с.
6. Кириленко В. Інвестиційна складова економічної безпеки: [монографія] / В. Кириленко. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.
7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29 жовтня 2013 року № 1277 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii>
8. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: Наказ Міністерства економіки України від 2 березня 2007 року № 60 / Міністерство економіки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738
9. Барановський О. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): [монографія] / О. Барановський. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.
10. Методичні рекомендації щодо оцінки рівня економічної безпеки України / за ред. А. Сухорукова. – К.: Національний інститут проблем міжнародної безпеки, 2003. – 32 с.
11. Москаль І. Ризики і загрози фінансовій безпеці держави в інвестиційній сфері / І. Москаль // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Економіка. – 2013. – Вип. 23. – С. 78-82.
12. Крупка М. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України / М. Крупка. – Львів: Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001. – 608 с.
13. Єрмак О. Сучасні методи дослідження інвестиційної безпеки держави / О. Єрмак // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 136-142.
14. Ліпич Л.Г. Фінансові доміанти інвестиційної безпеки держави / Л.Г. Ліпич, О.А. Івашко // Моделювання регіональної економіки. – 2011. – № 2. – С. 165-172.
15. Сундук А. Банківське кредитування як чинник гарантування інвестиційної безпеки регіонів України / А. Сундук, Я. Юрін // Вісник Національного банку України. – 2004. – № 1. – С. 24-26.
16. Томарева В. Параметри та шляхи забезпечення інвестиційної безпеки національної економіки на регіональному рівні / В. Томарева // Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». – 2011. – № 3. – С. 253-257.
17. Остапчук Д. Синергетичний підхід до дослідження інвестиційної безпеки України / Д. Остапчук // Право і безпека. – 2012. – № 5. – С. 217-222.
18. Недашківський М. Інвестиційна безпека України в сучасних умовах / М. Недашківський, К. Подгорна // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1. – С. 274-280.
19. Мошенський С. Фондовий ринок та інституційне інвестування в Україні: вплив на інвестиційну безпеку держави: [монографія] / С. Мошенський. – Житомир: ЖДТУ, 2008. – 432 с.
20. Юркевич О. Оцінка рівня інвестиційної безпеки в Україні / О. Юркевич // Міжнародна економічна політика. – 2012. – Спец. вип.: у 2 ч. – Ч. 2. – С. 402-407.
21. Міщук Є. Дефініції економічної категорії «інвестиційна безпека» / Є. Міщук, Ю. Кашубіна // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 2. – С. 12-18.
22. Малютін О. Інвестиційне забезпечення економічної безпеки національної економіки / О. Малютін // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2012. – № 8(1). – С. 122-127.
23. Варналій З. Конкуренція і підприємництво: [монографія] / З. Варналій. – К.: Знання України, 2015. – 416 с.
24. Baumol W.J. Entrepreneurship: Productive, Unproductive, and Destructive / W.J. Baumol // Journal of Political Economy. – 1990. – Vol. 98. – № 5. – P. 893-921.
25. Харазішвілі Ю. Прогнозування індикаторів, порогових значень та рівня економічної безпеки України у середньостроковій перспективі: аналіт. доп. / Ю. Харазішвілі, Є. Дронь. – К.: НІСД, 2014. – 117 с.